مجله حسابداری مدیریت
سال سوم / شماره چهارم / بهار ۱۳۸۹

ارائه الگویی برای تبیین ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود

دکترهاشم نیکومرام[۱]
حیدر محمدزاده سالطه[۲]

تاریخ دریافت: ۸۹/۰۲/۱۵ تاریخ پذیرش: ۸۹/۰۳/۳۰

چکیده:

این مقاله به بررسی ارتباط بین شاخصهای کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی،پایداری سود و توان پیش بینی سود) و ابعاد حاکمیت شرکتی(توانایی و کفایت) در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. چون معمولا شرکتهایی که در گذشته عملکرد بهتری داشته اند، هزینه نمایندگی باقیمانده در آنها نیز کمتر است، لذا در این تحقیق از نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بعنوان معیار اندازه گیری کفایت حاکمیت شرکتی استفاده شده است. برای اندازه گیری توانایی حاکمیت شرکتی نیز، از یک شاخص ترکیبی استفاده گردیده که متشکل از شش عامل می‌باشد. در بررسی ارتباط تک به تک هر یک از عوامل ششگانه حاکمیت شرکتی با شاخصهای کیفیت سود مشخص گردید که هیچگونه رابطه خطی معنادار بین عوامل توانایی حاکمیت شرکتی (درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره، درصد مالکیت سرمایه گذاران نهادی، نوع حسابرس، نوع مالکیت شرکت، اصلی بودن شرکت و درصد سهام شناور آزاد) و شاخصهای کیفیت سود وجود ندارد. از طرفی نتایج تحقیق بیانگر این است که شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، علیرغم در نظر گرفتن یا بدون درنظر گرفتن توانایی حاکمیت شرکتی، دارای کیفیت سود بیشتری هستند. علاوه بر این، شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف نسبت به شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی، لزوما کیفیت سود کمتری ندارند. بطور کلی، نتایج بیانگر این مطلب است که کفایت حاکمیت شرکتی نسبت به توانایی حاکمیت شرکتی، رابطه معناداری با کیفیت سود دارد.

واژه‌های کلیدی: توانایی حاکمیت شرکتی، کفایت حاکمیت شرکتی، کیفیت سود.

---

۱. دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول و طرف مکاتبه)
۲. دانش آموخته دوره دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

Archive of SID
www.SID.ir

۱. مقدمه

رسوایی‌های حسابداری و سقوط شرکتهایی در آمریکا نظیر انرون و ولدکام، و در استرالیا مانند شرکت‌های تل وان، نگرانی‌های جدی را در مورد مدیریت سود، استفاده از سود گزارش شده و مسائل اخلاقی کسانی که این گزارش‌ها را تهیه و حسابرسی می‌کنند، بوجود آورد. سازمانهای قانونگذار در آمریکا بر اساس قوانینی مثل قانون ساربینز اکسلی[1]، مدیران شرکتها را ملزم نمود تا گزارشهای مالی، توانمند کردن حاکمیت شرکتی و بهبود استقلال حسابرس را تضمین نمایند تا از این طریق، کیفیت گزارشگری مالی بهبود یابد. بطور کلی می‌توان گفت که این قبیل رویدادها باعث افزایش مسائل مرتبط با ماهیت ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود می‌شوند. آیا حاکمیت شرکتی ضعیف، الزاما به کیفیت پایین سود منجر می‌شود؟ آیا حاکمیت شرکتی ضعیف الزاما به سطوح بالاتر مدیریت سود منجر می‌شود؟ پاسخ به این سوالات می‌تواند به ما در درک این موضوع که چگونه قوانینی مثل ساربینز اکسلی می‌تواند تاثیر متفاوتی بر کیفیت گزارشگری شرکتها داشته باشد،کمک می‌کند.در تحقیقات مختلف، کیفیت سود از ابعاد مختلف مورد بررسی واقع شده است. در این تحقیق کیفیت سود از طریق اقلام تعهدی مانند سودها تعیین می‌شود که متشکل از مجموع جریانهای نقدی عملیاتی و اقلام تعهدی می‌باشد. این تحقیق به منظور بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و رفتار گزارشگری شرکتها، وارد بحث تئوری نمایندگی می‌شود. تئوری نمایندگی به این موضوع اشاره دارد که بخشی از عملیات شرکتها به روابط نمایندگی بین سهامداران و مدیران مربوط می‌شود. در واقع جدایی مالکیت سهام و کنترل مدیریت بر عملیات شرکت می‌تواند به تضاد منافع منجر شود و هزینه‌های نمایندگی ناشی از این تضاد منافع بین مدیران و سهامداران بوجود آید. بدون این مسئله نمایندگی، کیفیت گزارشگری هیچ مسئله خاصی نخواهد داشت چون مدیران هیچگونه انگیزه‌ای برای تحریف گزارشات مالی یا مخفی نگهداشتن اطلاعات ندارند. حاکمیت شرکتی یکی از ساز و کارهای کاهش مسئله نمایندگی است. مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی می‌تواند فرصتهای مدیریت سود را کاهش و در نتیجه کیفیت سود را افزایش دهد. مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی به مرور زمان بوجود می‌آیند. برخی شرکت‌ها دارای مکانیزم‌های قوی حاکمیت شرکتی مثلا در تعداد اعضای مستقل هیئت مدیره، حضور سرمایه گذاران نهادی می‌باشند. برخی شرکتها نیز دارای حاکمیت شرکتی ضعیفی می‌باشند. در این تحقیق توانایی نظام حاکمیت شرکتی از کفایت حاکمیت شرکتی تفکیک می‌شود. توانایی (یا ضعف) حاکمیت شرکتی بعنوان اندازه حاکمیت شرکتی قلمداد میشود. شرکتی که دارای تعداد بیشتری عضو هیئت مدیره مستقل، سرمایه گذاران نهادی بوده، درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره و اعضای غیرموظف هیئت مدیره باشد دارای حاکمیت شرکتی توانمند محسوب می‌شود. در مقابل، حاکمیت شرکتی در صورتی کافی تلقی می‌شود که در کاهش هزینه‌های نمایندگی موثر واقع شود. حاکمیت شرکتی می‌تواند ضعیف ولی کافی باشد با این شرط که درزمان شروع آن، مسئله نمایندگی در حد پایین باشد. لذا در چنین شرکتهایی می‌توان کیفیت سود بالاتری را انتظار داشت. حاکمیت شرکتی می‌تواند قوی (توانمند) بوده ولی کافی نباشد. برای این شرکتها، به رغم حاکمیت شرکتی قوی، کیفیت سود احتمالا مسئله ساز باشد. برای شرکتهای دارای حاکمیت شرکتی ضعیف و ناکافی نیز کیفیت سود می‌تواند مسئله ساز باشد. طبقه بندی شرکتها از طریق این دو بعد حاکمیت شرکتی (توانایی و کفایت) باعث تدوین فرضیه‌هایی به منظور بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود می‌شود [۱۹].

Archive of SID
www.SID.ir

گروه‌بندی شرکت‌ها بر اساس توانایی و کفایت حاکمیت شرکتی

گروه (۳) حاکمیت شرکتی ضعیف و ناکافی	گروه (۱) حاکمیت شرکتی ضعیف و کافی	کمتر
گروه (۴) حاکمیت شرکتی قوی و ناکافی	گروه (۲) حاکمیت شرکتی قوی و کافی	بیشتر
کمتر	بیشتر	

توانایی

کفایت

کیفیت گزارشگری به محدوده ای اشاره دارد که در آن گزارشات مالی یک شرکت، وضعیت اقتصادی و عملکرد آن در طی یک دوره زمانی، اندازه گیری و بصورت صادقانه ارائه می‌شود. این تحقیق بر یک جنبه از کیفیت گزارشگری که همان کیفیت سود است، متمرکز می‌باشد. در تعیین ارزش شرکت، نه تنها به کمیت سود، بلکه باید به کیفیت آن نیز توجه شود. منظور از کیفیت سود، زمینه رشد بالقوه سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. در حال حاضر در ارتباط با حاکمیت شرکتی و اندازه گیری آن تحقیقات زیادی در حال انجام است. این تحقیق چشم انداز جدیدی را به موضوع حاکمیت شرکتی شرکت می‌گشاید و بر اساس ابعاد توانایی و کفایت، حاکمیت شرکتی را با استفاده از یک ماتریس چهار جانبه اندازه گیری و ارتباط هر یک از آنها را با کیفیت سود می‌سنجد. تحقیق حاضر تلاش می‌کند تا با بررسی ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود شرکتها، الگویی مؤثر در این زمینه ارائه نماید.

۲ چارچوب نظری و پیشینه تحقیق

یانگ، پیسنل و پاپ [۱۶] در مطالعه خود تحت عنوان رابطه نظارت هیأت مدیره و مدیریت سود مبنی بر اینکه آیا اعضای غیرموظف هیأت مدیره بر اقلام تعهدی غیرعادی تأثیر دارد یا خیر، نشان دادند که تعداد مدیران غیرموظف با احتمال مدیریت اقلام تعهدی غیرعادی بمنظور اجتناب از گزارشگری زیان یا کاهش سود، رابطه معکوس دارد. این محققان، اندازه هیئت مدیره شرکت را نیز مورد بررسی قرار داده اند. یک هیئت مدیره کوچکتر دارای بروکراسی کمتری است و ممکن است یک گزارشگری مالی تجربی را ارائه دهد. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد هیئت مدیره بزرگتر با عملکرد بهتر شرکت رابطه کمتری دارد.

لویت [۱۵] رابطه بین ویژگیهای حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی را مورد مطالعه قرار داد. حاصل این تحقیق نشاندهنده رابطه مثبت بین ویژگیهای حاکمیت شرکتی و رویه‌های گزارشگری مالی بود.

گودوین و لین سئو[۱۳] تأثیر مکانیزمهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی را در سنگاپور مورد مطالعه قرار دادند. نتایج مطالعات آنها نشان داد قوت کمیته حسابرسی، وجود حسابرسی داخلی و قوت قانون شرکتها با کیفیت گزارشگری مالی ارتباط دارد.

چای، دادالت و دیویدسون [۲۱] در مقاله‌ای تحت عنوان «مدیریت سود، حاکمیت شرکتی: نقش هیأت مدیره و کمیته حسابرسی» به بررسی نقش اعضای هیأت مدیره، کمیته حسابرسی و کمیته اجرایی در

Archive of SID
www.SID.ir

جلوگیری از مدیریت سود شرکت پرداخته‌اند. در نهایت چنین نتیجه‌گیری شده که فعالیت کمیته حسابرسی و هیأت مدیره و مهارت‌های مالی اعضای آنها، عوامل مهمی در محدود کردن مدیران برای تشویق آنها به مدیریت سود می‌باشد.

رامسی و مدر [۱۷] در تحقیق خود یک رابطه غیرخطی بین درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره و کیفیت سود و یک رابطه مثبت بین نسبت مدیران مستقل و کیفیت سود یافتند. همچنین دریافتند که بین تعداد اعضای هیئت مدیره و سطح کیفیت سود رابطه ای وجود ندارد.

سیوارماکریشنان و کارول یو [۱۹] به بررسی ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که بدون درنظر گرفتن توانایی (قوت یا ضعف) حاکمیت شرکتی،کیفیت گزارشگری / سود برای شرکتهایی بیشتر است که در گذشته نسبت به رقبای موجود در صنعت پیشی گرفته اند. همچنین کیفیت گزارشگری/ سود برای چنین شرکتهایی پس از کنترل توان نظام حاکمیت شرکتی بیشتر است.

عایشه‌هاشم و سوسلا دوی [۱۴] در مطالعه خود تحت عنوان حاکمیت شرکتی، ساختار مالکیت و کیفیت سود در مالزی دریافتند که بین درصد مالکیت اعضای فامیلی و مالکیت نهادی با کیفیت سود رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ولی بین استقلال اعضای هیأت مدیره و کیفیت سود ارتباط معنی داری وجود ندارد.

میدری [۴] در تحقیقی با عنوان «سازگاری انواع حکمرانی شرکتی با اقتصاد ایران» به مطالعه تجربهٔ کشورهای اروپایی شرقی و شوری سابق دررابطه با خصوصی‌سازی پرداخته شده است . در این رساله پس از بررسی ساختار مالکیت در کشورهای در حال گذار، چنین نتیجه‌گیری شده است که تا کنون سه نوع ساختار مالکیتی یا حاکمیت شرکتی مختلف به لحاظ دستیابی به رشد اقتصادی موفقیت‌آمیز بوده است.این سه نو ع عبارتند از: الف) ساختار مالکیتی خرد که در حاکمیت شرکتی سهام محور، تبلور می‌یابد، ب) ساختار مالکیتی متمرکز که در حاکمیت شرکتی بانک محور، متبلور می‌شود، (ج) ساختار مالکیتی خانوادگی که در آن مدیریت و مالکیت بنگاه از یک دیگر تفکیک نمی‌شود. برای رسیدن به اقتصاد بازار هیچ الزامی به پیروی از الگوی حاکمیت شرکتی سهام محور وجود ندارد، می‌توان یک و یا ترکیبی از سه الگوی مذکور را انتخاب کرد و نهایتاً این که در شرکت‌های پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران نیز همچون شرکت‌های بورسی کشورهای چک و چین و بر خلاف شرکت‌های بورسی آمریکایی سهامداری جزء و مالکیت خرد به عملکرد بدتر منجر شده است.

مشایخ و اسماعیلی [۳] به بررسی رابطه بین کیفیت سود و برخی از جنبه‌های اصول راهبری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین کیفیت سود و درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره و تعداد اعضای غیر موظف اعضای هیئت مدیره رابطه ای وجود ندارد. اما رابطه ای غیر خطی بین اقلام تعهدی و درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره مشاهده گردید.بطور کلی، تعداد مدیران غیر موظف و درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره که از ساز و کارهای حاکمیت شرکتی محسوب می‌شوند، در ارتقای کیفیت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس نقش با اهمیتی ندارند.

رجبی [۲] در تحقیقی تحت عنوان بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر هزینه سرمایه شرکت، نشان دادند که حاکمیت شرکتی از ابعاد کیفیت اطلاعات مالی، ساختار مالکیت و ساختار هیئت مدیره رابطه معناداری با میزان هزینه سرمایه شرکتها ندارد.

هادوی [۵] به بررسی رابطه بین کیفیت سود و حاکمیت شرکتی پرداخته و به این نتیجه دست یافته که بین درصد مالکیت اعضای هیأت مدیره و تعداد

Archive of SID
www.SID.ir

اعضای غیرموظف هیأت مدیره با کیفیت سود، همبستگی معنی داری وجود ندارد.

نوروش، کرمی‌و وافی ثانی [۶] به بررسی رابطه سازو کارهای نظام راهبری شرکت و هزینه‌های نمایندگی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته‌های تحقیق حاکی از وجود رابطه منفی و معنی دار بین درصد اعضای غیرموظف هیأت مدیره و همچنین درصد مالکیت سرمایه گذاران نهادی با هزینه‌های نمایندگی می‌باشد؛ از طرفی نتایج تحقیق با فرض وجود ارتباط بین نسبت بدهی شرکتها با هزینه‌های نمایندگی، مطابقت ندارد.

۳ فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مطالبی که در تبیین موضوع تحقیق در مقدمه اشاره گردید و به پشتوانه مبانی نظری و پیشینه، فرضیه‌های زیر مطرح می‌شود تا اطلاعات بر مبنای آنها جمع آوری و سپس نسبت به رد یا قبولی فرضیه‌ها اقدام گردد.

فرضیه اصلی اول

بین شاخص‌های توانایی حاکمیت شرکتی و شاخص‌های کیفیت سود رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱) بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت سود رابطه وجود دارد.
۲) بین میزان مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت سود رابطه وجود دارد.
۳) بین نوع حسابرس و کیفیت سود رابطه وجود دارد.
۴) بین درصد سهام شناور آزاد و کیفیت سودرابطه وجود دارد.
۵) بین نوع مالکیت (خصوصی یا دولتی) و کیفیت سود رابطه وجود دارد.
۶) بین شخصیت اصلی بودن شرکت مورد بررسی و کیفیت سودرابطه وجود دارد.

فرضیه اصلی دوم

بین ترکیبات مختلف حاکمیت شرکتی بر مبنای کفایت و توانایی، با کیفیت سود رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱) بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، و بدون در نظر گرفتن توانایی حاکمیت شرکتی تفاوت وجود دارد.
۲) بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، وبا در نظر گرفتن توانایی حاکمیت شرکتی تفاوت وجود دارد.
۳) بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف تفاوت وجود دارد.
۴) تا زمانی که حاکمیت شرکتی کافی است،بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف تفاوت وجود ندارد.

٤ روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق در حوزه تحقیقات تجربی حسابداری قرار دارد و کاربردی است، تحقیق حاضر از نوع همبستگی است، روش مذکور در مورد پژوهشهای نظیر این تحقیق که هدف آنها کشف رابطه بین متغیرهای مختلف است، سودمند می‌باشد. این تحقیق، از آن نظر که به مطالعه داده‌های مرتبط با مقاطع زمانی خاص می‌پردازد، مقطعی است و از آن لحاظ که نتایج کسب شده در این پژوهش می‌تواند در فرایند استفاده

Archive of SID
www.SID.ir

از اطلاعات مالی، مورد استفاده قرار گیرد، از نوع تحقیق کاربردی محسوب می‌شود.

جامعه آماری این تحقیق شامل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. کیفیت اطلاعات و سهولت دسترسی به اطلاعات صورتهای مالی و سایر اطلاعات شرکتها از جمله دلایل انتخاب جامعه آماری می‌باشد. با در نظر گرفتن ماهیت متغیرهای تحقیق، شرایط لازم برای انتخاب نمونه به شرح زیر ارائه گردید :

۱) شرکت قبل از سال ۱۳۸۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
۲) به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
۳) طی سالهای مالی مذکور، زیان ده نباشند.
۴) طی سالهای مالی یاد شده، تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشند.
۵) وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشد.
۶) اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای تحقیق در سالهای مورد بررسی موجود باشد و صورتهای مالی و یادداشتهای توضیحی مربوط به آنها، بطور کامل در اختیار باشد.
۷) جزو بانکها و موسسات مالی (شرکتهای سرمایه گذای، واسطه گریهای مالی، شرکتهای هلدینگ، بانکها و لیزینگها) نباشند زیرا افشاهای مالی و ساختارهای حاکمیت شرکتی در آنها متفاوت است.

در نهایت با اعمال شرایط فوق، تعداد ۴۰ شرکت باقی ماند که تمام آنها به عنوان نمونه مورد مطالعه این تحقیق انتخاب شدند.

دوره مورد مطالعه از سال ۱۳۸۱ تا سال ۱۳۸۶ به مدت ۶ سال می‌باشد. سال ۱۳۸۱ به این دلیل به عنوان شروع دوره تحقیق انتخاب شده است که سازمان بورس اوراق بهادار به دلیل اهمیت یافتن بحث حاکمیت شرکتی، اقدام به تهیه پیش نویس آیین نامه اصول راهبری شرکت نموده و در سال ۱۳۸۶ به تصویب هیأت مدیره بورس رسیده است. اطلاعات موردنیاز شرکتها از طریق بانک‌های اطلاعاتی تدبیرپرداز و سایت رسمی سازمان بورس اوراق بهادار ایران گردآوری شده و سپس با جمع بندی و محاسبات موردنیاز در صفحه گسترده نرم افزار اکسل برای تجزیه و تحلیل آماده شده است . تجزیه و تحلیل نهایی به کمک نرم افزار آماری SPSS 16 انجام شده است.

۵ تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق

الف متغیرهای مربوط به توانایی حاکمیت شرکتی (G Index)

۱ نسبت اعضای غیرموظف هیأت مدیره:

این متغیر نشان دهنده نسبت اعضاء غیر مؤظف هیئت مدیره به کل اعضائ هیئت مدیره می‌باشد. مدیر غیر موظف؛ عضو پاره وقت هیات‌مدیره است که فاقد مسوولیت اجرایی در شرکت می‌باشد. به منظور اندازه گیری این متغیر، ابتدا تعداد اعضای غیرموظف هیأت مدیره از صورتجلسات مجامع عمومی‌برای کلیه شرکتهای مورد بررسی جمع آوری و سپس به کل تعداد اعضای هیأت مدیره تقسیم شده تا درصد اعضای غیرموظف محاسبه شود. سپس میانگین کل این متغیر برای یک دوره شش ساله محاسبه گردید. برای شرکت‌هایی که دارای درصد اعضای غیرموظف بالاتری نسبت به میانگین بودند ارزش یک و برای بقیه ارزش صفر داده شد. این شاخص با نماد (OUTRATIO) نشان داده شده است.

۲ میزان سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی

این متغیر نشان دهنده در صد سهام تحت تملک بزرگترین سهامدار شرکت می‌باشدکه در اکثر موارد از یادداشتهای ضمیمه صورت‌های مالی اساسی شرکتها و

Archive of SID
www.SID.ir

یا صورتجلسات مجامع عمومی‌این شاخص بدست آورده شده است . دراین تحقیق، به شرکت دارای سه سهامدار نهادی که مجموع درصد سهام آنها بالای ۵۰٪ باشد ارزش یک و برای مابقی ارزش صفر لحاظ شده است. این متغیر با نماد (INSTOWN) نشان داده شده است.

۳ مادر(اصلی) بودن شرکت مورد بررسی

این متغیر نشان می‌دهد که آیا شرکت مورد بررسی تحت کنترل شرکت دیگری می‌باشد یا خیر. این متغیر با نماد(PARENT) و با متغیرهای ۰و۱ نشان داده شده است .بدین صورت که اگر شرکت مورد بررسی، شرکت مادر باشد به آن ارزش ۱ و در غیر اینصورت ارزش ۰ به آن تعلق می‌گیرد.

٤ دولتی یا خصوصی بودن مالکیت شرکت

این متغیر بیانگر این است که آیا سهامدار دارای کنترل(سهامدار عمده) دولت، نهادها و شرکتهای دولتی و شبه دولتی می‌باشند یا خیر . این متغیر با مقادیر ۰و۱ و نماد (OWNTYPE) نشان داده شده است. بدین معنا که اگر شرکت مورد بررسی، خصوصی باشد به آن ارزش ۱ و اگر دولتی باشد به آن ارزش ۰ داده می‌شود.

۵ درصد سهام شناور آزاد

منظور از سهام شناور آزاد مقدار سهمی‌است که انتظار می‌رود در آینده نزدیک قابل معامله باشد، یعنی در مالکیت دارندگانی است که آماده اند در صورت اخذ قیمت مناسب،آن را برای فروش عرضه نمایند این شاخص بانماد (FLOATSHARE) نشان داده شده است. در این تحقیق، برای شرکتهایی که میزان سهام شناور آنها کوچکتر از میانگین کل نمونه در یک دوره ۶ ساله بوده اند ارزش ۱ و برای بقیه ارزش ۰ درنظر گرفته شده است.

٦ نوع حسابرس

این شاخص نشان دهنده آن است که صورتهای مالی اساسی شرکت توسط کدام گروه از حسابرسان مورد حسابرسی و بررسی قرار گرفته شده است.در صورتی که مرجع حسابرسی شرکت، سازمان حسابرسی باشد به آن ارزش ۱ و اگر توسط مؤسسات حسابرسی مورد رسیدگی قرار گرفته باشد ارزش ۰ تعلق می‌گیرد.این متغیر با نماد (AUD) نشان داده شده است.

محاسبه شاخص توانایی حاکمیت شرکتی (Index):

پس از مشخص شدن متغیرها و تعریف عملیاتی آنها، توانایی راهبری شرکت بشرح ذیل محاسبه گردید:

$$GINDEX = \frac{\sum_{j=1}^{m} d_j}{\sum_{j=1}^{n} H_j}$$

در این رابطه $\sum d_i$ بیانگر کلیه اقلامی‌است که امتیاز یک گرفته اند و $\sum H_j$ بیانگر کلیه اقلامی‌است که ارزشهای صفر یا یک در مورد آنها لحاظ شده است. به این ترتیب، در مورد هر شرکت شاخص توانایی حاکمیت شرکتی اندازه گیری شده، در دامنه صفر تا یک قرار می‌گیرد. از این رویکرد در تحقیقات افرادی چون والاس[۲۰]، کوک[۸و۹و۱۰]، احمد ونیکولس [۷]، سجادی و دیگران [۱] به منظور اندازه گیری کیفیت افشاء استفاده گردیده است.

ب کفایت حاکمیت شرکتی

اندازه گیری کفایت حاکمیت شرکتی کار مشکلی است چون نیاز به اندازه گیری هزینه‌های نمایندگی

Archive of SID
www.SID.ir

باقیمانده دارد. حاکمیت شرکتی زمانی کافی تلقی می‌شود که هزینه‌های نمایندگی باقیمانده در حداقل باشد. انتظار می‌رود در شرکتهای دارای حاکمیت شرکتی اثربخش، منافع مدیران با منافع سهامداران همسو باشد. درنتیجه آنها فعالیتهای سرمایه گذاری و عملیاتی انجام خواهند داد که ثروت سهامدار را افزایش دهد. می‌توان انتظار داشت که چنین شرکتهایی نسبت به شرکتهای دارای حاکمیت شرکتی ضعیف، عملکرد بهتری داشته باشند . در این تحقیق از نرخ بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) بعنوان معیار اندازه گیری عملکرد استفاده می‌شود. ROE از طریق تقسیم سود قبل از اقلام غیرمترقبه بر متوسط کل حقوق صاحبان سهام محاسبه می‌شود. شرکتهای دارای ROE بزرگتر یا مساوی نسبت به متوسط ROE شرکتها، بعنوان شرکتهای دارای هزینه نمایندگی کمتر تعریف می‌شوند یعنی شرکتهای دارای عملکرد بهتر دارای حاکمیت شرکتی کافی می‌باشند.

متغیرهای کیفیت سود

در این تحقیق از سه شاخص جایگزین کیفیت سود استفاده می‌شود : کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، توان پیش بینی سود .

- **کیفیت اقلام تعهدی**: اصل زیر بنایی مدل دیچو و دیچو [۱۱] و فرانسیس و دیگران [۱۲]، آن است که کیفیت سود عمدتاً از طریق اقلام تعهدی مانند سودها تعیین می‌شود که متشکل از مجموع جریانهای نقدی و عملیاتی و اقلام تعهدی می‌باشد . بینش شهودی آن است که اقلام تعهدی حسابداری یا جریانهای نقدی گذشته را منعکس می‌کند . خطای اندازه گیری در تعیین اقلام تعهدی می‌تواند به طور بالقوه، توانایی اقلام تعهدی برای پیش بینی جریانهای نقدی آینده یا انعکاس جریانهای نقدی گذشته و جاری را کژنمایی کند . یک چنین خطای اندازه گیری می‌تواند حامل خطاهای عمده بر آورد، ناشی از انگیزش مدیریتی برای دستکاری سودها به جریان آید . ایده اصلی در ورای دیچو و دیچو، تعیین میزان این خطای اندازه گیری در تطبیق اقلام تعهدی و جریانهای نقدی است . واریانس این خطای اندازه گیری را می‌توان به عنوان یک معیار اندازه گیری معکوس کیفیت سود نگریست . دیچو و دیچو رابطه میان اقلام تعهدی و جریانهای نقدی را مطابق ذیل تبیین کرده اند:

$$TCA_{it} = \phi_0 + \phi CFO_{it-1} + \phi_2 CFO_{it} + \phi_3 CFO_{it+1} + V_{it}$$

که در آن :

TCA : مجموع اقلام تعهدی جاری است که به صورت زیر محاسبه می‌شود :

$$\Delta CA - \Delta CL - \Delta Cash + \Delta STDEBT$$

ΔCA: تغییر در داراییهای جاری ؛ ΔCL: تغییر در بدهیهای جاری ؛ $\Delta Cash$: تغییر در وجه نقد ؛ $\Delta STDEBT$: تغییر در وامهای کوتاه مدت در دورن بدهیهای جاری ؛ CFO : جریان نقدی ناشی از عملیات است ؛ DEPN : هزینه استهلاک و انقضا .

جریان نقد عملیاتی (CFO) از طریق سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه منهای کل اقلام تعهدی (ACCBS) محاسبه می‌شود.

$$ACCBS = \Delta CA - \Delta CL - \Delta CASH + \Delta STDEBT - DEPN$$

اندیس‌های t, i به ترتیب شرکت و زمان

در این مدل، تمام متغیرها شامل عرض از مبدا، بر میانگین داراییها تقسیم شده اند.

طبق معادله بالا کیفیت بالای اقلام تعهدی بیانگر آن است که اقلام تعهدی، بیشتر نوسان موجود در جریانهای نقدی جاری، گذشته و آینده را ضبط می‌کند و در نتیجه، پس ماند خاص شرکت (Vit) مبنای

Archive of SID
www.SID.ir

شاخص کیفیت سود را تشکیل می‌دهد . به طور خاص، معیار کیفیت گزارشگری

مالی (DDit) به عنوان انحراف از استاندارد پس ماندهای شرکت I تعریف می‌شود که طی سالهای t – 4 تا t یعنی (Vit-4,t) =DDit محاسبه گردیده است

انحراف از $INVACCQ = \delta(\sqrt{V_{i,t}})$ استاندارد بالای پس ماندها به عنوان شاخصی از اقلام تعهدی و کیفیت ضعیف سود می‌باشد.

INVACCQ بالا، نشانگر کیفیت پایین اقلام تعهدی می‌باشد.

۲ پایداری سود : با پیروی از شیپر، السون، لافوند و فرانسیس [۱۸] پایداری سود و توان پیش بینی سود از طریق معادله زیر برآورد می‌شود:

$$EARN_{i,t} = \beta_{0,i} + \beta_{1,i} EARN_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

ضریب متغیر توضیحی $EARN_{i,t-1}$ یعنی $\beta_{1,i}$ در معادله فوق که یک مدل خود رگرسیون مرتبه اول است، معرف پایداری سود است. این مدل بصورت چرخشی (تناوبی) برای مدت ۶ سال برآورد می‌شود تا پایداری سود هر سال ارزیابی شود.

EARN از طریق سود خالص شرکت قبل از اقلام غیرمترقبه در سال t می‌باشد.

وقتی مقدار بدست آمده برای ضریب متغیر توضیحی $\beta_{1,i}$ به عدد یک نزدیکتر باشد، پایداری سود بیشتر و وقتی به صفر نزدیکتر باشد پایداری سود کمتر و موقتی بودن سود بیشتر است. در این تحقیق فرض بر این است که هر چه مقدار بدست آمده برای هر یک از ویژگیهای کیفی سود، بزرگتر باشد بیانگر کیفیت پایین سود است لذا برای هماهنگ کردن مقدار این متغیر با سایر متغیرهااز پارامتر اتورگرسیون مرتبه اول منفی استفاده شده است.

۳ قابلیت پیش بینی سود: معکوس توان پیش بینی سود را نیز به عنوان مجذور خطای برآوردی از معادله

$$INVPRED = \delta(\sqrt{\varepsilon_{i,t}})$$

تعریف می‌کنیم. در این مدل پس از برآورد معادله فوق ریشه مجذور خطا محاسبه و ارزشهای بیشتر(کمتر) به دست آمده دلالت بر کمتر (بیشتر) بودن قابلیت پیش بینی سود دارد. در این تحقیق، قابلیت پیش بینی سود با استفاده از مدل فوق برآورد می‌شود. بر این اساس ضریب تعیین ناشی از برآورد مدل قبلی معرف قابلیت پیش بینی سود در نظر گرفته می‌شود.

در نتیجه، بالاتر بودن ارزش‌های INVACCQ,INVPERS ,INVPRED نشانگر کیفیت پایین سود می‌باشند.

٦ نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق

به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف – اسمیرنف استفاده شد. همانطور که در نگاره (۱) مشاهده می‌شود سطح معنی داری در هر کدام از متغیرها به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۱۷۲، پایداری سود برابر با ۰/۰۷۷، قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰/۵۱۷ و، و همگی بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشند پس با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت این متغیرها دارای توزیع نرمال هستند.

Archive of SID
www.SID.ir

نگاره (۱): نتایج آزمون کولموگروف اسمیرونوف برای برازندگی توزیع نرمال

متغیرها	کیفیت اقلام تعهدی	پایداری سود	قابلیت پیش بینی سود
آماره کولموگروف اسمیرنف	۱/۱۰۷	۱/۲۷۶	۰/۸۱۷
سطح معنی داری	۰/۱۷۲	۰/۰۷۷	۰/۵۱۷

نگاره (۲): نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت سود

	کیفیت اقلام تعهدی	پایداری سود	قابلیت پیش بینی سود
همبستگی پیرسون	۰/۱۲۴	۰/۰۰۶	۰/۲۳۳
سطح معنی داری	۰/۲۱۵	۰/۹۵۴	۰/۰۱۸
تائید یا رد فرضیه	رد	رد	تائید

نگاره(۳): نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین میزان مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت سود

	کیفیت اقلام تعهدی	پایداری سود	قابلیت پیش بینی سود
همبستگی پیرسون	۰/۰۰۷	۰/۰۵۸	۰/۰۲۵
سطح معنی داری	۰/۹۴۸	۰/۵۶۲	۰/۸۰۰
تائید یا رد فرضیه	رد	رد	رد

آزمون فرضیه‌های فرعی مربوط به فرضیه اصلی اول:

آزمون فرضیه اول : بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت سود رابطه وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت سود از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در نگاره(۲)مشاهده می‌شود.

همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت اقلام تعهدی و پایداری سود بزرگتر از ۵٪ بوده ولی در متغیر قابلیت پیش بینی سود کوچکتر از ۵٪ می‌باشد. لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت اقلام تعهدی و پایداری سود رابطه وجود ندارد ولی بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و قابلیت پیش بینی سود رابطه منفی معنی دار وجود دارد.

آزمون فرضیه دوم : بین میزان مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت سود رابطه وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین میزان مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت سود از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در نگاره (۳) مشاهده می‌شود.

همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون بین مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود بزرگتر از ۵٪ می‌باشد. لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود رابطه وجود ندارد. در حالت کلی فرض صفر یعنی عدم وجود رابطه بین مالکیت سرمایه گذاران نهادی و کیفیت قلام تعهدی و پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود تایید و فرضیه دوم پژوهش رد می‌گردد.

Archive of SID
www.SID.ir

آزمون فرضیه سوم : بین نوع حسابرس و کیفیت سود رابطه وجود دارد.

برای انجام آزمون مربوط به فرضیه سوم، با توجه به متغیرهای این فرضیه از آزمون t برای مقایسه میانگین دو جامعه مستقل استفاده گردید. نگاره (۴) نتایج آزمون t را برای مقایسه کیفیت سود به تفکیک نوع حسابرس نشان می‌دهد.

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۴۳۰ و پایداری سود برابر با ۰/۸۱۰ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰/۶۲۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود و نوع حسابرس (سازمانی یا غیر سازمانی) تفاوت وجود ندارد در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود رابطه بین نوع حسابرس و کیفیت سود تائید و فرضیه سوم پژوهش رد می‌شود.

آزمون فرضیه چهارم : بین درصد سهام شناور آزاد و کیفیت سودرابطه وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین میزان سهام شناور آزاد و کیفیت سود از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که نتایج درنگاره (۵) مشاهده می‌شود.

همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون بین سهام شناور آزاد و کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود بزرگتر از ۵٪ می‌باشد. لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین سهام شناور آزاد و کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود رابطه وجود ندارد . در حالت کلی فرض صفر یعنی عدم وجود رابطه بین میزان سهام شناور آزاد و کیفیت قلام تعهدی و پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود تایید و فرضیه چهارم پژوهش رد می‌گردد.

آزمون فرضیه پنجم : بین نوع مالکیت (خصوصی یا دولتی) و کیفیت سود رابطه وجود دارد.

برای انجام آزمون مربوط به فرضیه پنجم، با توجه به متغیرهای این فرضیه از آزمون t برای مقایسه میانگین دو جامعه مستقل استفاده گردید. نگاره (۶) نتایج آزمون t را برای مقایسه کیفیت سود به تفکیک نوع مالکیت نشان می‌دهد.

نگاره(٤): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود به تفکیک نوع حسابرس

کیفیت سود	آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۳/۷۶۶	۰/۰۵۵	-۰/۷۹۲	۰/۴۳۰	رد
پایداری سود	۰/۴۲۴	۰/۵۱۶	۰/۲۴۱	۰/۸۱۰	رد
قابلیت پیش بینی سود	۲/۶۵۷	۰/۱۰۶	-۰/۴۹۸	۰/۶۲۰	رد

نگاره (۵): نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین سهام شناور آزاد و کیفیت سود

	کیفیت اقلام تعهدی	پایداری سود	قابلیت پیش بینی سود
همبستگی پیرسون	۰/۰۰۷	-۰/۰۵۸	۰/۰۲۵
سطح معنی داری	۰/۹۴۸	۰/۵۶۲	۰/۸۰۰
تائید یا رد فرضیه	رد	رد	رد

Archive of SID
www.SID.ir

نگاره(٦): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود به تفکیک نوع مالکیت

کیفیت سود	آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۴۱	۰/۷۰۸	-۰/۴۵۰	۰/۶۵۴	رد
پایداری سود	۰/۱۱۲	۰/۷۳۹	-۰/۳۸۵	۰/۱۶۹	رد
قابلیت پیش بینی سود	۰/۰۰۶	۰/۹۳۸	-۰/۳۱۰	۰/۷۵۷	رد

نگاره(۷): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود به تفکیک نوع شخصیت(اصلی و غیر اصلی بودن)

کیفیت سود	آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۰۱	۰/۹۹۵	۱/۳۱۴	۰/۱۹۲	رد
پایداری سود	۰/۳۹۹	۰/۵۲۹	-۰/۰۰۳	۰/۹۹۷	رد
قابلیت پیش بینی سود	۰/۱۱۵	۰/۷۳۵	۱/۰۲۱	۰/۳۱۰	رد

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۶۵۴ و پایداری سود برابر با ۰/۱۶۹ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۷۵۷/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود براساس نوع مالکیت تفاوت معنی داری وجود ندارد در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود رابطه بین نوع مالکیت و کیفیت سود تائید و فرضیه پنجم پژوهش رد می‌شود.

آزمون فرضیه ششم : بین شخصیت اصلی بودن شرکت مورد بررسی و کیفیت سودرابطه وجود دارد.

برای انجام آزمون مربوط به فرضیه سوم، با توجه به متغیرهای این فرضیه از آزمون t برای مقایسه میانگین دو جامعه مستقل استفاده گردید. نگاره (۷) نتایج آزمون t را برای مقایسه کیفیت سود به تفکیک شخصیت اصلی و غیر اصلی بودن شرکت نشان می‌دهد.

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۱۹۲ و پایداری سود برابر با ۰/۹۹۷ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۳۱۰/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود براساس نوع نوع شخصیت

(اصلی و غیر اصلی بودن) تفاوت وجود ندارد در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود رابطه بین شخصیت اصلی بودن شرکت و کیفیت سود تائید و فرضیه ششم پژوهش رد می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه اصلی اول: بین شاخصهای توانایی حاکمیت شرکتی و شاخصهای کیفیت سود رابطه وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون تک تک فرضیه‌ها مشخص شد که بین هیچ یک از شاخصهای توانایی حاکمیت شرکتی (نسبت اعضاء غیر موظف هیئت مدیره، میزان مالکیت سرمایه گذاران نهادی، نوع حسابرس، درصد سهام شناور آزاد، شخصیت اصلی یا فرعی بودن شرکت مورد بررسی، نوع مالکیت شرکت)

Archive of SID
www.SID.ir

و کیفیت سود رابطه خطی معنی دار وجود نداشت پس در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که بین شاخصهای توانایی حاکمیت شرکتی و کیفیت سود رابطه معنی داری وجود ندارد.

آزمون فرضیه‌های مربوط به فرضیه اصلی دوم: بین ترکیبات مختلف حاکمیت شرکتی بر مبنای کفایت و توانایی، با کیفیت سود رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی (۱) : بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، و بدون در نظر گرفتن توانایی حاکمیت شرکتی تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون برابری میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، در نگاره (۸) آمده است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۰۰۶ و پایداری سود برابر با ۰/۰۲۸ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰۰۱/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، تفاوت معنی داری وجود دارد. در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود تفاوت بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی و ناکافی رد و فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود.

فرضیه فرعی (۲): بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، و با در نظر گرفتن توانایی حاکمیت شرکتی، تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون برابری میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/ضعیف (گروه۱) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی/ ضعیف (گروه۳)، در نگاره (۹) آمده است.

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۰۰۰ و پایداری سود برابر با ۰/۰۰۵ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰۰۸/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/ضعیف (گروه۱) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی/ ضعیف (گروه۳)، تفاوت معنا داری وجود دارد. در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود تفاوت بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/ضعیف (گروه۱) و ناکافی/ضعیف (گروه۳) رد و فرضیه دوم پژوهش تایید می‌شود.

نگاره(۸): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی

کیفیت سود	میانگین دو گروه		آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه (آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	حاکمیت شرکتی کافی	حاکمیت شرکتی ناکافی	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/ ۱۶۱۵۸۹	۰/ ۱۳۰۴۱۶	۰/۹۲۰	۰/۳۴۰	۲/۸۰۹	۰/۰۰۶	تائید
پایداری سود	۰/ ۳۲۵۷۳۱	۰/ ۱۲۹۸۰۷	۱/۶۲۸	۰/۲۰۵	۲/۲۳۱	۰/۰۲۸	تائید
قابلیت پیش بینی سود	۲۸۱۲۳	۲۱۱۸۸	۲/۷۰۸	۰/۱۰۳	۳/۳۴۲	۰/۰۰۱	تائید

Archive of SID
www.SID.ir

نگاره(۹): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود در شرکتهای گروه ۱و۳

کیفیت سود	میانگین دو گروه		آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	گروه(۱)	گروه(۳)	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۶۸۹۵۰	۰/۱۰۹۶۷۸	۰/۵۷۴	۰/۴۵۲	۴/۴۷۲	۰/۰۰۰	تائید
پایداری سود	۰/۴۲۹۹۲۲	۰/۰۶۷۹۰۱	۰/۰۶۱	۰/۸۰۵	۲/۹۵۹	۰/۰۰۵	تائید
قابلیت پیش بینی سود	۲۷۴۲۳	۲۰۱۷۹	۰/۵۶۷	۰/۴۵۵	۲/۷۷۲	۰/۰۰۸	تائید

نگاره(۱۰): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود در شرکتهای گروه ۲و٤

کیفیت سود	میانگین دو گروه		آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	گروه(۲)	گروه(٤)	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۶۸۵۸۸	۰/۱۳۳۱۱۱	۱/۱۴۹	۰/۲۸۹	۲/۱۷۷	۰/۰۳۴	تائید
پایداری سود	۰/۳۴۰۵۵۷	۰/۰۳۲۱۵۱	۰/۲۲۰	۰/۶۴۱	۲/۶۶۰	۰/۰۱۱	تائید
قابلیت پیش بینی سود	۲۸۹۵۶	۲۲۰۴۰	۰/۶۰۶	۰/۴۴۰	۲/۱۲۲	۰/۰۳۹	تائید

نتایج آزمون برابری میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/قوی (گروه۲) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی/ قوی (گروه۴)، در نگاره (۱۰) آمده است.

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۰۰۰ و پایداری سود برابر با ۰/۰۰۵ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰۰۸/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/قوی (گروه۱) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی/قوی (گروه۴)، تفاوت معناداری وجود دارد. در نتیجه فرض صفر آزمون یعنی عدم وجود تفاوت بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی/ قوی (گروه۲) و ناکافی/قوی (گروه۴) رد و فرضیه دوم تایید می‌شود.

فرضیه فرعی (۳): بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف تفاوت وجود دارد. نتایج آزمون برابری میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف، و بدون در نظر گرفتن کفایت حاکمیت شرکتی در نگاره (۱۱) آمده است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۲۷۴، پایداری سود برابر با ۰/۵۹۷ و برای قابلیت پیش بینی سود برابر با ۳۳۴/ ۰ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که بین حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف، تفاوتی وجود ندارد. در نتیجه فرض صفر آزمون تایید و فرضیه سوم پژوهش رد می‌شود.

Archive of SID
www.SID.ir

نگاره (۱۱): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف

کیفیت سود	میانگین دو گروه		آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	حاکمیت شرکتی قوی	حاکمیت شرکتی ضعیف	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۵۴۶۷۶	۰/۱۴۲۲۲۰	۰/۰۰۸	۰/۹۲۸	۱/۱۰۱	۰/۲۷۴	رد
پایداری سود	۰/۲۱۹۶۱۳	۰/۲۶۶۶۵۸	۱/۳۳۴	۰/۲۵۱	۰/۵۳۰	۰/۵۹۷	رد
قابلیت پیش بینی سود	۲۶۲۴۳	۲۴۱۵۶	۰/۲۰۷	۰/۶۵۰	۰/۹۷۰	۰/۳۳۴	رد

نگاره(۱۲): آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف و با فرض کافی بودن حاکمیت شرکتی

کیفیت سود	میانگین دو گروه		آزمون تساوی واریانس دو گروه (آزمون لوین)		آزمون تساوی میانگین دو گروه(آزمونt مستقل)		تائید یا رد فرضیه
	گروه(۱)	گروه(۲)	F	P-Value	t	P-Value	
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۶۸۹۵۰	۰/۱۶۸۵۸۸	۰/۹۸۴	۰/۳۲۵	۰/۰۲۶	۰/۹۷۹	تایید
پایداری سود	۰/۴۲۹۹۲۲	۰/۳۴۰۵۵۷	۰/۰۳۱	۰/۸۶۰	۰/۸۳۷	۰/۴۰۶	تایید
قابلیت پیش بینی سود	۲۷۴۲۳	۲۸۹۵۶	۰/۴۰۴	۰/۵۲۷	۰/۵۹۰	۰/۵۵۷	تایید

فرضیه فرعی (٤) : تا زمانی که حاکمیت شرکتی کافی است، بین کیفیت سود شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف تفاوتی وجود ندارد.

برای انجام آزمون مربوط به فرضیه، با توجه به متغیرهای این فرضیه از آزمون t برای مقایسه میانگین دو جامعه مستقل استفاده گردید.نتایج آزمون برابری میانگین کیفیت سود تا زمانی که حاکمیت شرکتی کافی است، بین شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف تفاوتی وجود ندارد در نگاره(۱۲)آمده است.

با توجه به مقدار سطح معنی‌داری در مولفه‌های کیفیت سود به ترتیب کیفیت اقلام تعهدی برابر با ۰/۹۷۹، پایداری سود برابر با ۰/۴۰۶، قابلیت پیش بینی سود برابر با ۰/۵۵۷ و مقایسه آن با ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که تا زمانی که حاکمیت شرکتی کافی است، بین کیفیت سود شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف تفاوتی وجود ندارد. در نتیجه فرض تحقیق یعنی عدم وجود تفاوت بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و شرکتهای با

Archive of SID
www.SID.ir

حاکمیت شرکتی ضعیف تایید و فرضیه صفر آزمون رد می‌شود.

استخراج مدل و تجزیه و تحلیل چندمتغیره :

در این بخش، از تجزیه و تحلیل چند متغیره برای کنترل اثرات برخی از عوامل در بررسی تاثیر توانایی و کفایت حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود استفاده می‌کنیم. یعنی تاثیر اندازه شرکت (LOGSIZE)، ساختار سرمایه شرکت (Leverage)، میزان رشد شرکت (M/B) را بر نتایج تحقیق در معادله زیر نشان می‌دهیم:

$$INVEQ_{i,t} = \theta_0 + \sum_{j=1} \theta_1 GROUP_{i,t} + \theta_2 LOGSIZE_{i,t} + \theta_3 LEVERAGE_{i,t} + \theta_4 M/B_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن INVEQ نشانگر معکوس کیفیت سود یعنی معکوس کیفیت اقلام تعهدی، معکوس پایداری سود یا معکوس توان پیش بینی سود می‌باشد. با توجه به اینکه در آزمون فرضیه‌های اول تا چهارم، از بین شاخصهای کیفیت سود تنها نسبت وجه نقد عملیاتی به سود، معنی دار نبود لذا این متغیر در مدل تحقیق وارد نمی شود ولی مولفه‌های کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود در مدل وارد و همراه با متغیرهای کنترلی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

GROUP متغیر مجازی است که ارزش ۱ آن نشانگر این است که شرکت به آن گروه تعلق دارد و ارزش صفر نشانگر این است که شرکت به آن گروه متعلق نیست. اگر شرکت متعلق به گروه ۲ باشد (مقایسه گروه ۱و۲)، متغیر مجازی برابر با یک و درغیر اینصورت برابر با صفر است. در صورتی که شرکت متعلق به گروه ۳ باشد (مقایسه گروه ۱و۳)، متغیر مجازی برابر با یک و درغیر اینصورت برابر با صفر است. اگر شرکت متعلق به گروه ۴ باشد (مقایسه گروه ۲با۴ و گروه ۳ با ۴) متغیر مجازی برابر با یک و درغیر اینصورت برابر با صفر می‌باشد.

LOGSIZE نشانگر اندازه شرکت است و از طریق لگاریتم طبیعی دارائیهای شرکت محاسبه می‌شود.

LEVERAGE نشانگر نسبت اهرمی شرکت است که از طریق تقسیم بدهی بلندمدت بر کل دارائیها محاسبه می‌شود.

M/B نشانگر نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام می‌باشد و بیانگر ضریب رشد شرکت است.

.یافته‌های بارجستاهلر و دیچو(۱۹۹۷) نشان می‌دهد که شرکتهای متوسط و بزرگ، مدیریت سود بیشتری انجام می‌دهند. بنابراین انتظار می‌رود که ضریب LOGSIZE در این شرکتها مثبت باشد. ( ). مثبت بودن θ_2 نشانگر این است که متناسب با افزایش اندازه شرکت، مدیریت سود افزایش و در نتیجه کیفیت سود کاهش می‌یابد.

هودگسون و استونسن(۲۰۰۰) بیان می‌کنند هنگامی‌که قراردادهای بدهی زیاد می‌شود،مدیریت سود نیز به احتمال قوی افزایش می‌یابد. بدین ترتیب انتظار می‌رود ضریب LEVERAGE مثبت باشد ($\theta_3 \succ 0$).مثبت بودن θ_3 نشانگر آن است که همزمان با افزایش اهرم شرکت، مدیریت سود افزایش و کیفیت سود کاهش می‌یابد. لی، لای و یو(۲۰۰۵) نشان می‌دهند که شرکتهای رشد یافته، دارای کیفیت سود پایینی هستند. با بکارگیری M/B بعنوان شاخص رشد، انتظار می‌رود ضریب رشد مثبت باشد($\theta_4 \succ 0$).

مقایسه سه مؤلفه کیفیت سود در گروه ۱و۲ (مقایسه شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/کافی در مقابل شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/کافی)، گروه ۱و۳ (شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/کافی در مقابل شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/ ناکافی)، گروه ۲و۴ (مقایسه شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/کافی در مقابل شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/ ناکافی) و گروه ۳و۴ (مقایسه شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/ناکافی در مقابل شرکتهای با حاکمیت

Archive of SID
www.SID.ir

شرکتی قوی/ناکافی) منجر به ارائه ۱۲ مدل رگرسیون چندمتغیره خطی می‌شود.

مفروضات رگرسیون خطی :

رگرسیون خطی دارای مفروضاتی به شرح زیر است، تنها در صورتی می‌توان از رگرسیون خطی استفاده نمود که شرایط زیر برقرار باشد :

- بین خطاهای مدل خود همبستگی وجود نداشته باشد. اگر آماره دوربین- واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد، می‌توان فرض عدم وجود همبستگی بین خطاهای مدل را پذیرفت. آماره دوربین- واتسون مطابق جدول ۱۶ در متغیرکیفیت اقلام تعهدی زیر ۱/۵ است که در بازه قابل قبول قرار نگرفته است. بنابراین استقلال خطاها در مدل رگرسیون کیفیت اقلام تعهدی تایید نمی‌شود. ولی برای متغیرهای پایداری سود و قابلیت پیش بینی سود تایید می‌شود.
- معادله رگرسیون برازش شده در کل معنادار باشد. برای آزمون معناداری کلی مدل از آماره F در سطح ۹۵٪ استفاده شده است. با توجه به سطح معناداری رگرسیون در نگاره ۱۳ برای متغیر پایداری سود (مقایسه گروه ۱و۳، ۲و۴، ۳و۴) و برای متغیر قابلیت پیش بینی سود (مقایسه گروه ۱و۲) کمتر از ۵٪ بوده و معناداری آن تایید می‌گردد ولی در بقیه متغیرها تایید نمی‌گردد. همانطور که در نگاره ۱۳ مشاهده می‌شود در مقایسه کیفیت اقلام تعهدی بین گروه ۱و۲، چون سطح معنی داری رگرسیون بیش از ۵٪ است لذا مدل معنی دار نمی باشد. همچنین در مقایسه کیفیت اقلام تعهدی بین گروه ۱و۳، با وجود معنی دار بودن مدل، چون آماره دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار نگرفته است لذا مدل از اعتبار لازم برخوردار نمی باشد. در مقایسه کیفیت اقلام تعهدی بین گروههای ۲ با ۴ و ۳ با ۴ نیز مدل از سطح معنی‌داری لازم برخوردار نمی باشد.

در مقایسه پایداری سود گروه ۱و۲ نیز مدل رگرسیون معنی دار نیست ولی برای بقیه گروهها معنی دار بوده و ضریب متغیر GROUP برای گروههای ۱و۳، ۲و ۴، مثبت بوده و بیانگر آن است که بین پایداری سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/کافی(گروه۱) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/ناکافی (گروه۳) تفاوت معنی داری وجود دارد.همچنین شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/کافی (گروه۲) در مقایسه با شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/ناکافی (گروه ۴) تفاوت معناداری وجود دارد لذا فرضیه تحقیق تایید می‌شود. مثبت بودن ضریب اندازه شر کت در مقایسه گروههای ۱و۳، ۲و۴، ۳و۴ بیانگر آنست که شرکتهای با اندازه بزرگتر پایداری سود پایین تری دارند. همچنین مثبت بودن ضریب متغیر اهرم نیز بیانگر آن است که با افزایش اهرم در مقایسه گروههای ۱ با ۳، ۲با ۴ و ۳ با ۴، مدیریت سود افزایش و در نتیجه پایداری سود کاهش می‌یابد.در نهایت، مثبت بودن ضریب رشد بیانگر این مطلب است که شرکتهای رشد یافته دارای پایداری سود پایین تری هستند که در مقایسه پایداری سود در گروههای ۱و۲ این مطلب تایید نمی‌شود ولی برای سایر گروهها تایید می‌شود.

در مقایسه قابلیت پیش بینی سود بین گروهها نیز، تنها مدل رگرسیون برای مقایسه گروه ۱و۲ معنی دار بوده و برای بقیه از اعتبار لازم برخوردار نمی باشد. با توجه به مثبت بودن ضریب متغیر GROUP مشخص می‌شود که بین قابلیت پیش بینی سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف/کافی(گروه۱) و شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی/کافی (گروه۲) تفاوت معنی داری وجود دارد.

منفی بودن ضریب اندازه شر کت در مقایسه گروههای ۱و۲بیانگر آنست که شرکتهای با اندازه بزرگتر توان بالاتری در پیش بینی سود دارند.همچنین

Archive of SID
www.SID.ir

منفی بودن ضریب متغیر اهرم نیز بیانگر آن است که با افزایش اهرم در مقایسه گروههای ۱ و۲ مدیریت سود کاهش و در نتیجه توان پیش بینی سود افزایش می‌یابد. در نهایت، مثبت بودن ضریب رشد بیانگر این مطلب است که شرکتهای رشد یافته دارای توان پایین تری در پیش بینی سود هستند که در مقایسه توان پیش بینی سود در گروههای ۱و۲ این مطلب تایید می‌شود .

نگاره ۱۳: نتایج تجزیه و تحلیل مدل رگرسیون چند متغیره

کیفیت سود	کیفیت اقلام تعهدی				پایداری سود				قابلیت پیش بینی سود			
گروه	۱و۲	۱و۳	۲و۴	۳و۴	۱و۲	۱و۳	۲و۴	۳و۴	۱و۲	۱و۳	۲و۴	۳و۴
سطح معنی داری	۰/۰۳۸	۰/۰۱۹	۰/۰۲۵	۰/۶۱۰	۰/۰۲۲	۰/۰۱۴	۰/۰۰۳	۰/۰۹۰	۰/۰۰۷	۰/۰۹۲	۰/۰۰۵	۰/۳۷۹
INTERCEPT (θ0,?)	۰/۲۱۳	۰/۲۵۱	۰/۱۸۶	۰/۰۴۵	-۰/۷۸۸	-۲/۳۳۵	-۰/۷۸۱	-۰/۱۹۴	۵۰۰۱۴	۳۵۱۳۳	۴۸۴۲۷	۱۶۸۵۰
سطح معنی داری GROUP (θ1,+)	۰/۶۲۰	۰/۰۰۰	۰/۰۷۷	۰/۲۹۲	۰/۳۳۴	۰/۰۰۳	۰/۰۸۴	۰/۲۲۸	۰/۱۳۷	۰/۶۵۸	۰/۱۰۱	۰/۸۳۳
سطح معنی داری LOGSIZE (θ2,+)	-۰/۰۰۷	-۰/۰۳۱	-۰/۰۱۶	۰/۰۱۹	۰/۱۰۴	۰/۱۹۲	۰/۱۱۱	-۰/۱۷۰	۳۷۹۵	۶۱۸	۳۰۳۷	-۰/۸۱۰
سطح معنی داری LEVERAGE (θ3,+)	۰/۷۵۶	۰/۶۸۰	۰/۸۸۸	۰/۹۳۳	۰/۱۴۲	۰/۰۶۳	۰/۱۷۷	۰/۱۲۶	۰/۳۴۴	۰/۹۲۴	۰/۸۵۶	۰/۵۱۵
سطح معنی اری M/B (θ4,+)	-۰/۰۰۵	-۰/۰۰۸	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۱	۰/۱۹۰	۰/۲۸۰	۰/۱۵۰	۰/۱۸۰	۴۸۷۰	۳۱۵	۵۸۰	۲۰۸۳
R-Square تعدیل شده	۰/۸۰۷	۰/۷۳۶	۰/۷۷۷	۰/۹۱۵	۰/۳۳۷	۰/۵۵۴	۰/۲۲۱	۰/۲۸۰	۰/۰۱۶	۰/۰۹۸	۰/۳۱۶	۰/۸۶۸
دوربین واتسون	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۹/۴۴۵	۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	۰/۰۰۶	۰/۰۰۸	۴۹۹	۷۳	۳۱	۳۱/۷۴۵
سطح معنی داری رگرسیون	۰/۸۸۵	۰/۶۷۲	۰/۲۰۸	۰/۳۵۱	۰/۲۲۰	۰/۳۲۴	۰/۶۲۷	۰/۰۲۴	۰/۰۷۴	۰/۱۱۰	۰/۳۸۴	۰/۰۴۴
	۸/۰۸۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۳	-۰/۰۰۵	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۷	۰/۰۵۴	۰/۱۸۱	۱۶۸	۳۴۶	۴۳۲۷
	-۰/۰۶۶	۰/۲۳۷	۰/۰۲۲	-۰/۰۲۰	۰/۰۲۰	۰/۱۵۷	۰/۱۳۸	۰/۱۳۶	۰/۱۴۱	۰/۰۳۳	۰/۰۳۹	۰/۰۳۰
	۰/۵۴۶	۰/۴۱۸	۰/۷۰۵	۰/۵۰۳	۲/۳۷۳	۲/۰۸۹	۱/۷۶۳	۱/۸۳۲	۲/۱۸۳	۰/۳۱۵	۲/۲۰۹	۲/۶۱۱
	۰/۹۸۳	۰/۰۰۲	۰/۲۹۱	۰/۵۳۹	۰/۲۸۵	۰/۰۱۸	۰/۰۲۸	۰/۰۴۷	۰/۰۱۶	۰/۲۴۰	۰/۲۱۵	۰/۲۷۷

۷ نتیجه گیری و بحث:

نتایج آزمون فرضیه اصلی اول همراه با شش فرضیه فرعی نشان می‌دهد که اولا بین توانایی حاکمیت شرکتی (نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره، درصد مالکیت سرمایه گذاران نهادی، نوع حسابرس، نوع مالکیت، اصلی بودن شرکت و درصد سهام شناور آزاد) و شاخصهای کیفیت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم نیز بشرح ذیل می‌باشد:

نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق نشان می‌دهد بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی کافی و ناکافی تفاوت وجود دارد و شرکهای با حاکمیت شرکتی کافی نسبت به شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی کیفیت سود بالاتری دارند. به بیان دیگر شرکتهایی که در گذشته دارای عملکرد بهتری بوده اند، در مقایسه با شرکتهایی که عملکرد خوبی نداشته اند، کیفیت سود بالایی دارند چون هزینه نمایندگی اضافی در آنها پایین بوده است.

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد پس از وارد نمودن متغیر توانایی حاکمیت شرکتی، شرکتهایی که دارای حاکمیت شرکتی کافی بوده اند نسبت به شرکتهای با حاکمیت شرکتی ناکافی، کیفیت سود بیشتری داشته اند. به عبارت دیگر توانایی (قوی یا ضعیف بودن) حاکمیت شرکتی باعث افزایش یا کاهش

Archive of SID
www.SID.ir

کیفیت سود نشده بلکه کافی بودن حاکمیت شرکتی، باعث افزایش کیفیت سود می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه سوم تحقیق نشانگر این مطلب است که در برخی موارد کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی نسبت به شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف بیشتر بوده و در برخی موارد کمتر است. به عبارت دیگر بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف تفاوت معناداری وجود ندارد. لذا نتیجه گرفته می‌شود که توانایی (قوی یا ضعیف بودن) حاکمیت شرکتی با کیفیت سود ارتباط معناداری ندارد.

نتایج آزمون فرضیه چهارم بیانگر این مطلب است که کفایت در مقایسه با توانایی حاکمیت شرکتی، ارتباط معناداری با کیفیت سود دارد. به عبارت دیگر تا زمانی که حاکمیت شرکتی کافی است بین کیفیت سود در شرکتهای با حاکمیت شرکتی قوی و ضعیف تفاوت معنی داری وجود ندارد. به بیان دیگر شرکتهایی که دارای حاکمیت شرکتی ضعیفی هستند لزوما کیفیت سود کمتری ندارند و برعکس.

در حالت کلی شرکتهایی که در گذشته دارای عملکرد بهتری بوده اند (خواه اینکه دارای حاکمیت شرکتی قوی یا ضعیف باشند) کیفیت سود بیشتری دارند. شرکتهایی که دارای حاکمیت شرکتی کافی می‌باشند، در سطوح یکسان توانایی حاکمیت شرکتی نیز دارای کیفیت سود بالاتری هستند. این بدان معنی است که در برخی موارد، از جمله زمانی که شرکتها نیازهای نظارتی کمتری دارند، حاکمیت شرکتی ضعیف نیز می‌تواند در کنترل مسئله نمایندگی، کافی باشد. شرکتهای با حاکمیت شرکتی ضعیف نسبت به شرکتهای با راهبری قوی، لزوما کیفیت سود کمتری ندارند. همچنین مادامی‌که حاکمیت شرکتی کافی است هیچگونه تفاوتی بین شرکتهای با راهبری قوی و ضعیف وجود ندارد. بطور کلی، این نتایج بیانگر آنست که به جای توانایی حاکمیت شرکتی، کفایت حاکمیت شرکتی با کیفیت سود ارتباط معناداری دارد. بدین ترتیب نتایج گویای این مطلب است که کفایت حاکمیت شرکتی یکی از عوامل تعیین کننده موثر بر کیفیت سود است. در نهایت یک از جنبه‌های با اهمیت این پژوهش، استفاده از عملکرد گذشته شرکتها بعنوان یکی از معیارهای اندازه گیری مسئله نمایندگی اضافی و همچنین کفایت راهبری شرکت می‌باشد.

۸ پیشنهادات

۸-۱ پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق

با توجه به نتایج تحقیق حاضر، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد :

۱) استفاده از نتایج این تحقیق در تدوین و تصویب آیین نامه نظام راهبری شرکت در سازمان بورس اوراق بهادار تهران.

۲) افزایش مسئله نمایندگی، تاثیر معکوسی بر کیفیت سود و درنتیجه تصمیم گیری و ثروت سهامداران دارد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر، کافی بودن حاکمیت شرکتی می‌تواند بر کنترل و کاهش هزینه‌های نمایندگی موثر واقع شد، لذا به سرمایه گذاران و تحلیلگران توصیه می‌شود جهت اخذ تصمیمات سرمایه گذاری، به جای توجه به سازو کارهای توانایی حاکمیت شرکتی، در کنار سایر اطلاعات به اطلاعات مرتبط با کفایت حاکمیت شرکتی نیز توجه نمایند.

۳) باتوجه به نقش مهم اعضاء غیر مؤظف هیئت مدیره در حاکمیت شرکتی پیشنهاد می‌گردد سهامداران واعضای هیئت مدیره نسبت به نقش مهم نظارتی این اعضاء آشناشده و همچنین این اعضاء نیز با وظایف و نقش خود بیشتر آشنا شوند تا بتوانند نقش موثرتری را در امر حاکمیت شرکتی ایفاء نمایند. و همچنین اعضاءغیر مؤظف

Archive of SID
www.SID.ir

وظایف خود را راجع به تشکیل کمیته‌های مربوطه(از جمله کمیته حسابرسی،کمیته انتصابات و..)و همچنین گزارشات ویژه کمیته‌های مربوطه از جمله گزارش پایداری شرکتها و... انجام دهند.

۴) نتایج بدست آمده از اغلب متغیرهای تحقیق حاکی از گرایش بازار سرمایه کشور به سمت تمرکز مالکیت سهام در دست سهامداران عمده (نهادی) می‌باشد. یکی از دلایل تمرکز بازار و عدم حضور گسترده سهامداران در بازار بورس عدم گسترش فرهنگ سهامداری و یا پائین بودن اعتماد عمومی به بازار سرمایه وجذابیت بازار بورس به عنوان یکی از منابع مهم سرمایه گذاری در بین عموم مردم می‌باشد لذا پیشنهاد می‌شود با ارائه راهکارها یی سعی در گسترش فرهنگ سهامداری و حضور گسترده سهامداران در بازار سرمایه شود.

۵) همان گونه که از نتایج تحقیق مشخص گردید شرکت‌هایی که عمده سهامشان در اختیار دولت یا سازمانها و نهادهی دولتی و شبه دولتی می‌باشد از سوی بازار نیز با سطح کمتری ارزشیابی می‌شوند لذا پیشنهاد می‌گردد به منظور افزایش کیفیت سود این شرکتها سیاستهای خصوصی سازی و واگذاری سهام دولت تداوم یابد.

۶) همان گونه که از نتایج تحقیق مشخص گردید شرکتهایی که دارای سهام شناور آزاد بیشتری در بازار سرمایه باشند از کیفیت سود کمتری برخوردار می‌باشند و همچنین این شاخص دارای رابطه منفی با شاخص توانایی حاکمیت شرکتی می‌باشد واین امر به علت عدم تمایل و حضور فعال سهامداران کوتاه مدت (خریداران و فروشندگان سهام شناور آزاد شرکتها) در حاکمیت شرکتی می‌باشد.لذا پیشنهاد می‌گردد با ارتقاء مسئولیت پاسخگویی مدیران در قبال کلیه سهامداران و همچنین آشنا ساختن سهامداران از حقوق و اختیاراتشان،نقش دارندگان این گروه سهام، در حاکمیت شرکتی افزایش داده شود.در ضمن این نتیجه نشان دهنده ضرورت تشکیل نهادی برای حمایت و متمرکز کردن حقوق سهامداران اقلیت (سهامداران جزء) در بازار سرمایه کشور می‌باشد.

۷) همان گونه که بیان گردید در دید کلی شرکتها نه تنها در برابر سهامداران ومالکان و سایر گروههای ذینفع مسئولیت دارند بلکه در یک دید کلی شرکتها در برابر گروه ذیفع بزرگتری به نام جامعه مسئولیت پاسخگویی دارند،برای حصول اطمینان از ایفای مسئولیت پاسخگویی بنگاه‌های اقتصادی در مقابل عموم و افراد ذینفع بایستی نظارت و مراقبت کافی به عمل آید . اعمال نظارت و مراقبت در این زمینه مستلزم وجود ساز و کارهای مناسبی است . از جمله این ساز و کارها، طراحی و اجرای حاکمیت شرکتی مناسب در شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است .لذا پیشنهاد می‌گردد مقامات قانونگذار در تدوین مقررات وآئین نامه‌های مربوطه این امر را مد نظر قرار دهند.

۸) پیشنهاد می‌گردد که با گسترش مطالعات و ادبیات نظری حاکمیت شرکتی فعالان بازار بورس،اعضاء هیئت مدیره شرکتها،سهامداران، شرکتهای حسابرسی، پژوهشگران و.... با مباحث حاکمیت شرکتی بیشتر آشنا شده تا بتوانند به نحو مناسبی به ایفای نقش در حاکمیت شرکتی و نتیجتاً تاثیر بر افزایش کیفیت گزارشگری مالی شرکتها بپردازند.

Archive of SID
www.SID.ir

۴ ۸ پیشنهاد برای تحقیقات آتی

با توجه به ادبیات و پیشینه تحقیق، هر یک از موارد مطروحه ذیل می‌تواند در تحقیقات آتی به عنوان موضوعات پیشنهادی جهت تحقیق مدنظر قرار گیرد:

۱) علاوه بر متغیرهای مورد استفاده در این تحقیق، اندازه گیری توانایی حاکمیت شرکتی با استفاده از عوامل و متغیرهای دیگری نیز انجام شود.

۲) برای اندازه گیری کفایت حاکمیت شرکتی از سایر معیارهای ارزیابی عملکرد بخصوص معیارهای نوین استفاده شود.

۳) تکرار این تحقیق در صنایع مختلف و همچنین مقایسه صنعت به صنعت کیفیت سود شرکتها بر اساس توانایی و کفایت حاکمیت شرکتی.

۴) بررسی مقایسه ای موضوع تحقیق حاضر در نمونه‌های تفکیک شده بر اساس اندازه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به دو گروه بزرگ و کوچک.

۵) تکرار این تحقیق پس از تصویب و اجرایی شدن آیین نامه اصول راهبری شرکت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و مقایسه نتایج حاصله با نتایج این تحقیق.

فهرست منابع

۱) سجادی سید حسین، زراءنژاد منصور و جعفری علیرضا (۱۳۸۸)، ویژگیهای غیرمالی موثر بر کیفیت گزارشگری مالی در ایران؛ بررسیهای حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۵۷، از صفحه ۵۱ تا ۶۸

۲) رجبی (۱۳۸۵) .بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر هزینه سرمایه شرکت .پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی‌واحد علوم و تحقیقات تهران به راهنمایی دکترهاشم نیکومرام .

۳) مشایخ، شهناز، اسماعیلی، مریم(۱۳۸۵).بررسی رابطه بین کیفیت سود و برخی از جنبه‌های اصول راهبری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران . بررسی‌های حسابداری و حسابرسی شماره ۴۵ .

۴) میدری، احمد(۱۳۸۱). سازگاری انواع حکمرانی شرکتی با اقتصاد ایران . رساله دکتری . دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران.

۵) هادوی، ع.، (۱۳۸۷). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و برخی از جنبه‌های حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی‌بروجرد.

۶) نوروش،ایرج؛ کرمی، غلامرضا؛ وافی ثانی، جلال(۱۳۸۸).بررسی رابطه سازوکارهای نظام راهبری شرکت و هزینه‌های نمایندگی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری، شماره ۱.

7) Ahmed, K., & Nicholls, D. (1994). The impact of non-financial company characteristics on mandatory disclosure in developing countries: The case of Bangladesh. The International Journal of Accounting, 29, 62-77.

8) Cooke, T. E. (1989, Spring). Disclosure in the corporate annual report of Swedish companies. Accounting and Business Research, 19, 113-122.

9) Cooke, T. E. (1991). An assessment of voluntary disclosure in the annual reports of Japanese corporations. The International Journal of Accounting, 26(3), 174-189.

10) Cooke, T. E. (1992, Summer). The effect of size, stock market listing and industry type on disclosure in the annual reports Japanese listed corporations. Accounting and Business Research, 22(87), 229-237.

11) Dechow, P. M. and Dichev, I. D. (2002), "The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual

Archive of SID
www.SID.ir

Estimation Errors." Accounting Review 77: 35—59.
12) Francis J., Schipper K., and Vincent L. (2005), Earnings and Dividends Informativeness When Cash Flow Rights Are Separated from Voting Rights, in Journal of Accounting and Economics, 39, 329-360.
13) Goodwin & Lin Seow.(2002), The Influence of Corporate Governance Mechanisms on the Quality of Financial Reporting and Auditing: Perceptions of Auditors and Directors in Singapore, Accounting and Finance, Vol. 42, pp. 195-223.
14) Hafiz Aishah Hashim & S.Susela Devi.(2008)," Corporate Governance, Ownership Structure and Earnings Quality: Malaysian Evidence"working paper.
15) Levitt & David W. Wright (1996). Evidence on the Relation Between Corporate Governance Characteristics and the Quality of Financial Reporting, working paper, School of Business at the University of Michigan.
16) Peasnell, K.; Pope, P.; and Young, S. (2005) "Board Monitoring and Earnings Management: Do Outside Directors Influence Abnormal Accruals?" Journal of Business Finance & Accounting. 32: 1311—1346.
17) Ramasay,A,Oei,R,and P.Mather,(2005)" Earnings quality and its relationship with aspects of corporate governance: an investor perspective.Accounting & financial association of Australia and new zeland,
18) Sivaramakrishnan and Shaokun Carol Yu.(2008),"On the association between Corporate governance and earnings quality."Working Paper, University of Hoston.
19) Wallace, R. S. O. (1988, Autumn). Corporate financial reporting in Nigeria. Accounting and Business Research, 18(72), 352-362.
20) Xie, B., Davidson, W.N. III and Dadalt, P.J. (2003), "Earnings management and corporate governance: the roles of the board and the audit committee", Journal of Corporate Finance,Vol. 9 No. 3, pp. 295-316

یادداشت‌ها

1- Sarbanes-Oxley,2002

Archive of SID

www.SID.ir